Iulian Boldea, Dumitru-Mircea Buda, Cornel Sigmirean (Editors)
MEDIATING GLOBALIZATION: Identities in Dialogue
Arhipelag XXI Press, 2018

THE CRYPTOEROTIC TEXT FROM THE STELLAR PRAYER OF T. PALLADI

Victoria Fonari

Assoc. Prof., PhD, State University of Moldova

Abstract: The volume of lyrics the Iceberg of the heart signed by Tudor Palladi is a trilogy: Ashes of sighs, Edena the eternal, One in four. The author is known and in the sphere of research, the literary, the last being the Metaphor between word and drama... (Chisinau, 2017). Living in the imperative of the lack of rigors, Tudor Palladi believes that the most rigorous evaluation is the emotion, the pleasure cannot be imposed, it is true that it can be cultivated or taste has the opportunity and to be imposed, yet the most complicated in the multiple voices to trace in his own voice.
The voices he hears and to which calls are his readings – I'm not insăilările of intertexte why would he want to be well hidden, are the quotes what-i open some windows the compartments. And in these windows are smiling Pier Franco Marcenaro, Kirpal Singh, Guru Amas Das, Mihai Eminescu, Steliana Grama. The most persistent dialogue is poetic with and through the texts of the poetess Stelianei Grama, who is no longer alive. I found a vein taken from the Paradise of Dante Alighieri. The primary issues constitute time, life, creation, love, divinity.

Keywords: criptoerotic, knowledge, intertext, love, eternity, paradise.

Volumul de versuri *Aisbergul inimii* (din colecția Opera Omnia, Iași, 2018) semnat de Tudor Palladi este o trilogie: *Cenuşa din suspine*, *Edena cea eternă*, *Unul în patru*. Autorul este cunoscut și în sfera cercetării literare, ultima fiind *Metafora între cuvânt şi dramă*... (Chișinău, 2017). Poetul Tudor Palladi (n. 06.06.1946, Bălănești) lucrează la o carte asemeni unui arhitect. Conţinutul trebuie să fie transfigurat dintr-o rugăciune în care fiecare cuvânt îşi ştie rostul. Atent la detaliu, de parcă să nu supere niciun cuvânt, clădeşte cartea. „Aisbergul inimii" este aceeaşi construcţie unde cuvintele devin detalii ai corpului său spiritual. Poezia devine o formă a cunoaşterii care aduce din neantul intuiţiei pe undele emoţiei ceea ce raţiunea nu are decât să asculte dactilografierea inimii.

Cunoaşterea de sine este atribuit lui Socrate, dar acest dicton se afla scris cu mult înainte pe frontispiciul oracolului din Delphi. Care este acest traseu de cunoaştere? În fiecare timp era perceput diferit, în dependenţă de criteriile vizate. Totuşi orice scriere, deşi este concepută după anumite criterii comune, în esenţa ei are viziunea proprie a scriitorului. Anume această optică va defini pe viitor carcasul sau tiparul interpretativ general-uman.

„Timpul nici nu se vede, el nu cade sub simţuri. Perceperea timpului presupune un nivel mai înalt de abstractizare, distanţarea de imediat, de aceea este nemijlocit prezent"[1]. Dacă un spaţiu poate fi ales în favoarea sau defavoarea eroului liric, timpul nu oferă această posibilitate.

[1]Puha, Elena, Stratone, Nicolae. *Antropologie Filozofică*. – Iași: Bucovina, 1995, p. 208.

BDD-V4601 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:27 UTC)

Fiind o parte componentă a exteriorului, a decorului, timpul doar „curge prin noi, şi peste noi, nu din noi. Noi lovim timpul în faţă, nu-l cunoaştem transversal, în profunzime”[2].

În conformitate cu concepţia despre timp a filosofului francez M. Bergson, prezentul nu poate fi gândit: „Trecutul imediat, în măsura în care este perceput, este... senzaţie, fiindcă, orice senzaţie traduce o foarte lungă succesiune de unităţi elementare; iar viitorul imediat, în măsura on care se determină, este acţiune sau mişcare. Prezentul nu este deci în acelaşi timp senzaţie şi mişcare; și cum prezentul meu formează un tot nedivizat, mișcarea trebuie săținâ de această senzație, să o prelungeascăîn acţiune. De unde conchid că prezentul meu constă dintr-un sistem combinat de senzații și mișcări. Prezentul meu este, în esenţă, senzori-motori”[3].

„Aisbergul inimii” să fie acel ceva de care dacă încerci să te atingi şi acesta imediat dispare. Tudor Palladi probabil a considerat că atingerea nu poate fi realizată prin eseurile critice, unde de fiecare dată denotă profunzimea gândirii, realizând paralele şi trasând interpretarea pe făgaşul lecturilor proprii. Selecţia în favoarea poeziei este motivată prin faptul că metafora este acelaşi aisberg care creşte în timp, nevăzut de timpul imediat, uneori palpabil doar cu sufletul şi nu imediat prin raţiune. Partea văzută este porţiunea mică, respectiv sunt texte care întredeschid porţi spre alte tărâmuri ale altei lumi, necunoscute – este lumea inimii, cea pentru care *Pace vouă* este valoarea supremă. Inima este părtaşă a armoniei, a liniştii, a admiraţiei şi a contemplării.

Trăind în imperativul lipsei rigorilor, Tudor Palladi consideră că cea mai riguroasă evaluare este emoţia, plăcerea nu poate fi impusă, e drept că ea poate fi cultivată sau gustul are posibilitatea şi să fie impus, totuşi cel mai complicat în multiplele voci să-ţi depistezi propria voce.

Vocile pe care le aude şi la care apelează sunt lecturile sale – nu sunt însăilările de intertexte ce ar vrea să fie bine ascunse, sunt citatele ce-i deschid ca nişte ferestre compartimentele. Şi în aceste *ferestre* zâmbesc Pier Franco Marcenaro, Kirpal Singh, Guru Amas Das, Mihai Eminescu, Steliana Grama. De ce am ales verbul „zâmbesc”? Pentru că toate citatele vizează dragostea. Cineva ar putea să reproşeze, dar dragostea nu este numai zâmbet, este şi lacrimă, şi durere, şi răbdare. E cert că din optica dragostei dintre el şi ea dragostea este mărginită după substanţa chimică în care îşi unge Eros săgeţile, adică ori în miere – ceea ce înseamnă reciprocă, ori în venin – semnifică dezacordul. Extrema relaţiilor din mitologia antică par să fie schematice, dar directe. Dar paleta din cartea lui Tudor Palladi chiar prin citatele alese se conturează raportul: dragoste – eternitate – Dumnezeu. Pe aceste repere pulsează inima, care uneori în cotidian este definită ca un organ biologic ce răspunde de alimentarea sângelui în corp, alta ar fi etimologia – de anima, în raport cu animus, dar de câte ori ignorată de tot macchiavellismul dominat al secolului nostru. Frigul devine o autoapărare de a nu accede la *anima* decât cei ce-şi doresc cu adevărat, cunoscând supremaţia emoţiei şi neacceptând să fie dominaţi de jocul raţional.

Cultura europeană prin criteriile curentelor literare a explicat întreaga creaţie universală prin două criterii: raţional şi emoţional. Această dihotomie nu are echivalenţa celor două tipuri de săgeţi şi totuşi în acest criteriu raţionalul este purtător de ordine, iar emoţia răspunde de haos. Tudor Palladi vine să combată această doctrină. Emoţia are parte de ordine, or, armonia nu poate să fie dedusă din haos. Haosul şi neantul sunt diferite ca esenţă şi atunci cuvântul nu mai este cel care este dominat de context, el singur fiind purtător al acestui context.

[2]Ibidem, p. 207.
[3]Henri Bergson. *Eseu asupra datelor imediate ale conștiinței*. – Iași: Institutul European, 1992, p. 82-84.

BDD-V4601 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:27 UTC)

Un argument în favoarea ordinii stricte constituie titlurile de deschideri, îmi permit să numesc compartimentele poemelor – deschideri, pentru că sunt porţi de trecere pe alte trepte, alte dimensiuni ale spiritului:

I. *Cenuşa din suspine* – distingerile din interior înseamnă şi perpetuarea unitară a omului: viitorul în trecut şi trecutul în viitor. Pentru suflet trecutul nu de fiecare este plasat ca ceva iremediabil, amintirea poate revitaliza mai mult decât prezentul cotidian. Sufletul îi dă o altă fisură timpului, nu mai este dominat de frontierele liniare. Jocul cu imaterialitatea timpului, dar care ştie să pună amprente dure, este cooptat după propriile legi: amprentele timpului generează un zbor al durerilor, totul este trecător devine o lege a pământului, dar nu e cea a cerului. Suspinul denotă scara care urcă coborându-l în lumea proprie.

Titlul „Cenuşa din suspine" anunţă o dematerializare sau un transfer din real spre idee. În viziunea grecilor cenuşa este elementul de durere mortuară, subordonează timpul deplângerii plecării omului drag. Or, în tradiţia elină antică, un criteriu al exteriorizării plânsului defunctului constituie turnarea peste cap a cenuşii. Arderea este un atribut al conexiunii dintre lumea celor vii şi lumea olimpică sau cea a umbrelor. Deşi sunt din registre opuse, pătrunderea în acelor tărâmuri semnifică dezicerea de viaţă.

„Suspine", cu asociativele sale fonetice de „sus", „spine", „spune", se extinde asupra subtilităţilor auditive de corespondenţă dintre senzaţie şi fonem. Cenuşa este o consecinţă a arderii, suspinul – a unei sfâşieri ce dăinuie ca o rană ce nu vrea să fie cicatrizată.

Poemele din acest compartiment / volum li se atribuie o asumare auctorială prin definirea textelor de „pălăduiri" de la numele de familie Palladi. Chiar primul poemul deschide sfâşiri într-un sentiment care dăinuie: „Tăcerea veche pururi nouă / Să-mi recitesc de la-nceput". Versul eminescian pătrunde în structura aleasă de poet în „A primăverii înflorire..." care îşi începe exerciţiul de inspiraţie / de meditaţie prin împletirea a două motouri, ontologic diferenţiate:

- Primul biblic: „Cine nu iubeşte, n-a cunoscut pe Dumnezeu; pentru că Dumnezeu este Dragoste" (1. Ioan:8) cu o condesare celestă accentuând două esenţe care se luptă continuu divinul şi terestrul în om, deschiderea întru dragoste este condiţia cunoaşterii prin prisma artistică. Apropierea de divin se realizează anume prin emoţie care va dezvălui sublimul din omul evlavios şi din oamenii pe care tinde să-i cunoască.
- Al doilea „A iubi e primăvară" aparţine lui Lucian Blaga, unde emoţia este o secvenţă a vieţii, percepută ca o revoltă în faţa frigului, a speranţei, a credinţei. Presupune şi o tendinţă de a generaliza că toţi dispuşi să trăiască verbul „a iubi" se includ părtaşi ai unei primăverii continuu.
- A treia secvenţă sunt versurile propriu-zise ale scriitorului Tudor Palladi: „Inoxidabilă departe / Coboară-n adieri de foi / Lumina beznei ce-i împarte / Altoiul neuitat de noi". Emoţia, făcând parte din criteriul subiectivităţii, are capacitatea de a fi efemeră şi eternă. Rezistenţa sentimentului în timp se relevă prin inacceptarea coroziei, adică uitarea nu poate rugini interiorul. „Lumina beznei" implică o vastitate a spaţiului care nu îi este cunoscută limita, dar imensitatea sperie şi atrage concomitent. Imaginea „beznei" conţine o conotaţie dublă: spaţiul cunoscut doar de cei aleşi de Dumnezeu, cărora li se deschid porţile luminii în lumea de dincolo, spaţiul interiorului care îşi descoperă aptitudinea iubirii pe o scală de care nu îşi dădea seama vreo dată că e posbilă. Mircea Eliade atenționează asupra observației lui A.C. Coomaraswamy cu privire la conexiunea fonică dintre cuvântul sanscrit „lila", care înseamnă jocul cosmic

BDD-V4601 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:27 UTC)

creator, și „lelay" înfățișarea Sfântului Duh în formă de flăcări Apostolilor[4]. În acest context depistăm că lumina are multe conotații – de la importanța ontologică vitală până la ilucidarea tainelor.

Lumina în viziunea poetului are repere creștine, de aceea am considerat necesar de a stipula viziunea teofaniilor luminoase din textul biblic: „1. ideea de lumină este inclusă în conceptul de „strălucire" divină, iar a-l întâlni pe Iahve înseamnă a pătrunde în Lumina Sfântă; 2. Când a fost creat, Adam era o ființă ce iradia Lumină, dar, păcătuind și-a pierdut aureola; 3. între-o zi Lumina Sfântă va reapărea o dată cu Mesia, care va străluci ca soarele, căci Mesia este Lumină și aduce Lumina; 4. cei drepți capul încununat de raze în lumea viitoare, căci lumina e semnul caracteristic al lumii viitoare, reînnoite; 5. când Moise a coborât de pe muntele Sinai (*Ieşirea 34, 29 urm.*), fața lui era atât de strălucitoare încât Aaron și poporul întreg s-au înfricoșat"[5].

Lumina revelatorie distinge posibilitatea de a percepe lumea prin varietatea sa creativă în mai multe dimensiuni. Lumina, fie prin vers, fie prin gând sau emoţie, devine o catapultă pentru eul liric de a fi aruncat spre cunoaşterea necunoscutului propriei lumi determinată de scara emoţiei.

În acest volum, ca şi în celelalte, este prezent o oglindire. În „Cenuşa din suspine" motoul din textele Stelianei Grama[6] (04.06.1974, Chișinău – 11.10.2006, Chișinău) sunt aşchiile dialogului poetic. Deşi într-un dialog e obligatorie prezenţa unui eu şi tu concomitent, în spaţiul artistic atestăm o comunicare dintre versuri. Motoul din versul poetei apare ca o acordare de strună a instrumentului muzical ales în pălăduiri. Este o unitate de abordare a unui subiect pe care le-ar discuta nu poeţii (care nume concrete Steliana Grama şi Tudor Palladi), dar textele lor. Titlul „Ameţitorul alb de-argint sonor" (p.13) emană vocea de clopoţel, venită parcă din alte dimensiuni ale Stelianei, imagine conturată şi de versul selectat din poezia sa, care apare ca o sentinţă latină: „Cunosc un singur Dumnezeu – Iubirea". Enunţul apare ca o revelaţie din frământările scrierilor ebraice de a cunoaşte numele lui Dumnezeu, or, cel, care îl va afla şi-l va rosti, va avea supremaţie. Tudor Palladi se disociază într-un eu venit dintr-o perspectivă a pietrei filosofale: „Socratica înţelepciune spune / Totul să-nduri să arzi pân'la tăciune / Eliberat de-naltul Tău astral / Liliachiu ca piatra de graal". Datul se identifică ca o ardere, realizare totală care ajunge la punctul sedimentării („tăciune"). Este traseul parcurs de la dinamică la statică, de la hotar la libertate. Graalul interpretat diferit, face parte din misterii, ascunsă în legendele despre cavalerii teutoni, apare ca o criptogramă ce atinge litera L din acrostih (steLiana) şi numele Grama. Culoarea, ce închide nuanţele din curcubeu este asociată cu strugurii de flori, aminteşte de piatra ametist, cea care are forţă de a rămâne treaz. Veghea este condiţia dialogului, totul trebuie însemnat, pentru că este important. Şi dacă cineva ar spune: cât se poate de vorbit cu aceeaşi ființă despre acelaşi lucru; atunci cartea din pălăduiri demonstrează prin creaţie că se poate şi că lipsesc limitele percepţiei. Rezultă prin senzaţia de „ameţitor" din titlu, ce se repetă ca un refren în ultimul vers.

Aceste vocalize, ce sincronizează voci cu tembre din spaţii diferite, sunt definite „În şoapta Marilor Iubiri", unde titlurile îşi continuă dialogul dintre EA: „De ce nu mă-nfiez, Iubire"

[4] Vezi: Eliade, Mircea. Mefistofel și androginul.Trad.de A. Cuniță. București: Humanitas, 1995, p. 14.
[5] Tabără, Cristian. Experiența mistică a luminii în religiile orientale și în creștinismul orthodox. București: Paideia, 2000, p. 22.
[6] Steliana Grama a scris următoarele cărți „Tratat de tanatofobie" (1996), „Rezervația de meteori" (1998), „Pubela di Calea Lactee" (2000), „Surogat de iluzii" (2003) etc.

BDD-V4601 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:27 UTC)

(S.G.) şi EL: „Atât de dor i-i versului de tine" (T.P.). Versul lui T. Palladi din titlu pare că îmbrăţişează artistic segmentul rupt atent ca o floare din poezia Stelianei Grama pentru a o reînvia în timpul artistic. Acelaşi efect – o îmbrăţişare de texte îl sesizăm şi în poezia „Peste prispa cea de stele" cu motoul „Nu ne-alunga din casa Ta, Iubire..." (Steliana Grama).

Printre versuri întâlnim nume care înfăşoară dialogul pe o scară a culturii: „Joi te-a chema cum s-auzi cum vara-nfloare / Ca-n Eminescu teii visători"; „Sâmbătă-a dat de-a-nmuguririi Clipă / În prour aprilin cum bate-n geam / Ca-n Blaga să se-atingă de „risipă" / „Florar" ci vecii care este neam". Zilele săptămânii la Grigore Vieru sunt înrolate în perceperea existenţială în „Steaua mea de vineri", la Arcadie Suceveanu în „*Miracolul zilei de miercuri*". Tudor Palladi reflectă o săptămână în care este Steliana Grama într-o lume a reveriei, în aureola corespondenţelor Meaştrilor al cuvântului, ce aveau percepţia ontologică a rostirii, a rostului numelui. Textul include două lumi: cea a trecutului biografic al Stelianei Grama căreia i s-a dat să trăiască o primăvară trăind numai 32 de ani; alta – perceperea comuniunii întru lumina iubirii, indiferent dacă nu sunt de aceeaşi parte a râului Styx, ceea ce constituie posibilitatea cântării pentru autorul „Aisbergul inimii", utilizarea aptitudinii a fi auzite vibraţiile versului plin de iubire. Steliana Grama fiind în lumea celor drepţi, devine purtătoare a adevărului suprem. Această forţă energetic pătrunde poezia lui Tudor Palladi.

Viziunea de împreunare poetică se relevă în următoarele versuri: „Noi amândoi purtăm acelaşi Em- / Inescian Arheu dintr-un totem". Pronumele personal alăturat de numeralul colectiv valorifică un tandem de idei. Silabisirea cuvântului „eminescian" nu este una aleatorie. Analiza noastră se axează asupra unui text ezoteric. Autorul implică numelui forţe mistice, factorii care favorizează aceastea sunt: „Numele este un lucru viu. În nume se regăsesc toate caracteristicile simbolului: 1. este încărcat cu semnificaţie; 2. scriind sau rostind numele unei persoane o faci să trăiască sau să supravieţuiască, ceea ce corespunde dinamismului simbolului; 3. cunoaşterea numelui cuiva dă ascendent asupra respectivei persoane: aspect magic, legătura misterioasă a simbolului"[7]. Considerăm că aceasta ar fi cheia interpretării textelor lui Tudor Palladi – într-un timp când se generalizează, când biograficul se reduce la uzual, poetul criptează numele Steliana Grama peste tot: în motou, în specie literară, în acrostih, prin fâşiile numelor despre care poate au comunicat, poate şi-ar fi dorit să discute. Dar poezia creează spaţiul în care, asemenea visului, permit accederea întâlnirilor imposibile, dorinţele convieţuiesc cu împlinirile, iar trecutul şi viitorul devin un fitil creat din litere care se aprinde odată ce începe lectura.

Cercetând poemele în cauză, depistăm un acrostih care oglindeşte numele şi prenumele autorului însuşi. Titlul „Am acceptat din dragoste să mor..." aminteşte de poezia trubadurilor. Se creează impresia că lexicul elevat distinge anumite pagini din idealul dragostei măreţe care aminteşte de simbolistica cavalerilor teutoni: „focul", „umple cuvântu-nmiresmat de stări", „ozonu-şi soarbe din tuspatru zări", „clipitele divine", „orfică-n zbucium", „a stelelor cunună de-ametist". Dinamica stihiei iese din circuitul Vedelor referindu-se la focul genezic, arderea din interior vine să relevă puritatea trăirilor, similare literaturii cavalereşti pe care specialistul în literatura medievală Max Weber în „Destinul Occidentului"[8] o defineşte *criptoerotică*, ţinând cont de concesiile de onoare cavalerească unde în raporturile de vasalitate există o „religiozitate criptică", determinat de o viziune ascetică. Iată cum se raportează acrostihul la cele elucidate anterior: „La gândul că asemenea lui Christ / Am acceptat din Dragoste să mor / De dragul Celei

[7]Chevalier, Jeans; Gheerbant, Alian. *Dicţionar de simboluri*. Vol. II. – Bucureşti: Artemis, 1995, p.354.
[8]Vezi: Weber, Max. *Considerazioni intermedie. Il destino dell'Occidente. A cura di Alessandro Ferrara*. Armando Editore.

BDD-V4601 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:27 UTC)

fără care-i trist... / Icoana ei s-o pot renaşte-n zori..." (p.165). În faţa acestui acrostih, elaborat cu simboluri de pe blazonurile medievale, ai senzaţia ţi se deschide accesul la o altă dimensiune din cele 3 proprii pământului. Criptoerotismul a fost elucidat şi în interpretarea poeziei lui K.P.Kavafis de către Sophie Coavoux în „Le déveoppement de l'érotisme dans la poésie de Constantin Cavafy" (Monpellier: Ed. Presses Universitaire de la Méditerranée, 2013).

Reminescenţă din epoca alchimică, adică de la evul mediu, insistă să trecem terminologia şi în registrul epocii informaticii. În prezent criptografia este utilizată în parametrii informaţiei pentru protejarea bazelor de date, a fişierilor. Revenind la pălăduiri, specific: în cazul textului artistic este protecţia de anxietate, dezvăluirea durerii şi a iubirii, a fortificării cuvântului întru creaţie, perceput drept o conexiune dintre lumea reală şi cea a ideilor, cuvântul cu esenţa de armonie întru prosperarea spiritualului.

II. *Edena cea eternă* – apogeul anunţat de Dante Alighieri pentru a ajunge să fie atins de Beatrice (fonetic acest nume fiind asociat cu Beatitudine – binecuvântare). Deşi cuvântul eden, cu forma improprie dicţionarului la genul feminin, insistă şi în „Cenuşa din suspine", se relevă prin titlu într-o altă amploare. Paradisiacul străpunge cu vigoare aceste texte. Dacă cuvântele dor, trecut, suferinţă, desemna o tristeţe în volumul anterior, în acest compartiment despărţirea este o consemnată ca o convenţie, prezentul poetic insistă şi prin aceste *pălăduiri stelare* autorul îşi determină traseul lui Dante. Versurile „Tu îmi surâzi de veci nemuritoare / Ca visul ce se-ntâmplă doar în Rai" amintesc de imaginile subtile ale lui Dante Alighieri din „Paradis": „Beatrice sta pe veşnicele roate / cu ochi ţintiţi; iar eu ţineam pe-ai mei / la ea, şi-uitând de ceruri sus, de toate. / (...) / S-arăt *per verba* ce-i *transumanare* / nu-i chip să pot, ci-ajunge-exemplul dat / cui graţia-i păstrezi asemeni stare // De-am fost eu numai cel se-acum creat / ştii tu, cârmuitoare-n cer, Iubire, / a cui lumin-aici m-a ridicat" (Dante Alighieri, Paradisul, Cântul I, vv.64-72).

Această înălţare se resimte în versurile „Steaua-regat şi turnul meu de veghe". Destinul desemnează singur o criptogramă pe care fiecare o descifrează la o distanţă de timp. Să ne amintim de Laura lui Petrarca, iubită şi simbol, or este poetul aievea încoronat cu lauri. Aşa şi fericirea lui Dante cunoscută prin Beatrice, pe care nu a văzut-o decât de două ori în viaţă. Steliana, în acest context, devine un simbol, ridicată la nivelul mitic graţie reveriei poetice.

În „Edena cea eternă" persistă dialogul cu Steliana Grama prin versurile ce apar în motou. În acest context fragmentarea poeiilor Stelianei Grama sidefează un alt luciu. Versurile devin secvențe dintr-un foc stelar. Lumina lor crepusculară își urmează drumul de a revitaliza iubire din planul trecutului în prezent. Coloratura sensului aspectului verbului oscilează dintre participiu (cu nuanța trecutului) și prezent. Ambii autori își aleg această partitură, deosebirea constă că Steliana Grama preferă un eu cu firea „dezmoșteniă de Iubire" apare parale cu senzația de greutate „Îmi târâi pașii (...) / Și-nvăț ce este resemnarea", iar Tudor Palladi dezvăluie comuniunea dintre *noi*, cum ar fi „Dintre chemările Iubirii / Luăm doar ele ce-au lăsat" („Dintre chemările Iubirii").

Edificiul poetic lui Tudor Palladi în această carte se construieşte cu coloanele templelor imaginilor textelor Stelianei Grama. De parcă timpul s-a bifurcat în două timpul poetic din viaţa reală biografică în care a trăit poeta Steliana Grama şi timpul poetul Tudor Palladi, în care reuşeşte să o întrevadă din lumea eternă. Bisericile creştine ascundeau coloane păgâne adunate din templele distruse. În cazul dat distrugerea este proprie timpului, unei senzaţii din *Mortua est*, dar eminescianismul este revizuit pe calea undelor cuvintelor ce au forţă de a trăi atât cât sunt

BDD-V4601 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:27 UTC)

rostite. De aceea prezentul versului Stelianei Grama răsună ca un ecou din catedrala, un fragment coral dintr-o partitură de soprano, similar după vocea de clopoţel a poetei: „Ce-aş face cu Iubirile postume? / Mai poţi lua ceva cu tine-n lume?" Motoul face parte din mistere, apar întrebări: Despre care lume atenţionează? Despre cea de aici? Sau cea din altă lume? Acest *Postum* ţine de durata unei iubiri? Sau cum se clasifică iubirile: de părinţi, de artă, de prieteni, de ţară? Răspunsurile sunt adunate în versurile-pălăduiri: „Regatul meu cu ochii de cicoare / Cu stele-adânci de-albastru de Izvoare // Ca-n Cantemir celebrul ce măsoară / Vechimile cu-a gândului zăvoare". Măsurarea relevă ordinea cu care şi-a împlinit destinul, ţinând cont de un moment biografic consemnat de profesoara de limbă şi literatură română Olga Starţun, care povestea un dialog dintre ea şi o elevă de clasa a V-a: Ce citiţi acum? Răspunsul a fost: În prezent recitesc anumiţi scriitori pentru a valorifica creaţia lor cu elevii claselor mai mari. Dar tu, ce citeşti acum? Eu citesc „Istoria Ieroglifică" de Dimitrie Cantemir. Era răspunsul Stelianei Grama. Probabil din considerentul profunzimii cuvântului ei, poetul insistă la coloane din versul ei. Şi deşi în poezia „Setea de viaţă" nu indică direct numele poetei întrezărim lumina stelară: „Neaua cum luce-n stelele de-argint / Când Soarele-o înalţă-n slăvi de-alint / Şi Ţi se-arată din albastra-i ceaţă / Dalb-ninsorie setea cea de Viaţă..." Dorinţa de viaţă luptă cu ninsoarea, albul inundă şi insistă constituie puterea absorbirii materiei în numele spiritualului. Viaţa, în toată trecerea sa, determină frumosul creaţiei, miracolul trăirii, dorinţa determină calea dintr-un gând păgân la emoţia împlinită prin iubirea divină.

Sentimentul răvăşeşte şi atunci eul liric exclamă în titluri „Bolnav mi-i sângele de tine"; „Mi-e arsă inima de tine", resemnările sunt negate „Doar gândul niciodată nu apune"; „Numai Iubirea nu cunoaşte moarte / Ea este-al Veşniciei Legământ" citim în pleonasmul „Paradisul veşniciei", veşnicia se subînţelege în paradis. Ce e drept din ce în ce mai des cuvântul *paradis* este înlocuit cu cuvântul *paradisiac*, ce are un sens de voluptiv, atractiv, izolat de semnificaţiile sale religioase. În sensibilitatea cuvântului autorul a menţionat eternul printr-un eden de genul feminin „Edena cea eternă" – titlul fiind o oglindire aproximativă a literelor din două cuvinte din registre diferite.

Conexiunea cu cel ce nu mai este se realizează prin meditaţie şi rugăciune. Lumânarea fiind un atribut, face ca fiinţa dusă-n nefiinţă să fie simţită printr-o lumânare, o retransformare inversă a Galateii: „Atunci mi-am zis că eşti de ceară / O lumânare în abis / Şi mă sufla din mine-afară / Durerea unui gest „permis...". Materializarea cu o realizează Pygmalion, dar o surpare a sufletului din cauza dispariţiei Galateii. Ieşirea din teluric devine zborul durerii care tinde să-şi găsească sens vieţii. În unele poeţii întrezărim imagini din poemul „Luceafărul" un răspuns la o chemare din altă lume, doar că dialogul dintre el celestul şi ea pământeană sunt schimbate cu locurile în ea celestă şi el teluric: „Pe calea gândului zburând / Către chemarea Ta din noapte / În jurul meu vedeam lucind / Metaforele-nmugurind în şoapte" („Coroanele sunt bune pentru spini..."). În acest volum insistă forţa iubirii, care devine o chintesenţă, având forţa de a detrona timpul, de a distruge limitele, de a se înălţa prin durere – calea mântuirii desăvârşindu-se de o credinţă topită în speranţă şi iubire.

III. *Unul în patru* sunt poezii-portaluri – dialoguri cu Mihai Eminescu (*Dorul-dor netrecător...*, *Dorul naşte din cuvânt*), cu Sant Pier Franco Marcenaro (*În crugul cerului iubirea...*). În comunicarea poetică cu Steliana Grama găsim tangenţe cu tehnica lui Vasile Voiculescu care a semnat „Ultimele sonete închipuite ale lui W. Shakespeare".

BDD-V4601 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:27 UTC)

Cercul dialogului cu Steliana Grama este exploziv sau are forţă de a magnetiza şi de a implica întregul tezaur al culturii universale. Cum ar fi: Victor Hugo („Un poet este... o lume într-un om"), P. Picasso („Opera noastră e un fel de jurnal"), L. Feuerbach („Puterea gândirii este puterea cunoaşterii, puterea voinţei – energia caracterului, puterea inimii - Iubirea"), Vl. Streinu („Vocaţia eternităţii este singurul fel al omului de a fi om şi nu un vierme existenţialist"), L. Blaga („Funcţia originală a poetului: aceea de a prelungi necontenit, prin miturile pe care le făureşte, realitatea în prezent"), I. Barbu („Pentru mine poezia e o prelungire a geometriei"), Solon („Fugi de plăcerea care dă naştere durerii"), F. Dostoievski („Durerea adâncă tace şi se ascunde"), A Camus („Admiraţia!... suprema bucurie a înţelegerii"), Ch. Baudelaire („A mânui savant o limbă înseamnă a practica un fel de vrăjitorie"), M. Heidegger („Tăcerea este modalitatea autentică a cuvântului"), Novalis („Poezia vindecă rănile deschise de raţiune") etc. Pe această hartă a citatelor se distinge portalul în poezia lui Tudor Palladi – scriitorul care îi ia parcă din timpul lor, punându-i în cartea sa. Fragmentele sunt picuri de eternitate preluată din mierea împărtăşaniei. Comoară care trebuie să lucreze în numele umanităţii. Suntem obişnuiţi să *discute* în eseuri intertextele, alteori citatul este o pledoarie pentru scriitorul vizat. Aceasta ar fi propriu lui George Meniuc, dar nu lui Tudor Palladi, care simte necesitatea de a continua comunicarea la nivelul artistic. Poezia, în acest sens, nu insistă la un tabel cronologic, ea oferă trepte adânci de urcare. Poezia devine stăpâna care doreşte să fie auzită în tainele ei, acceptată cu emoţii, unde raţiunea înseamnă voinţa de a percepe, de a nu grăbi lectura în defavoare înţelegerii. Dialogul propus este înţelegerea care nu poate apărea ca un sigiliu, invers înseamnă parfum ce trebuie savurat continuu, pentru a nu fi uitat, pentru a nu permite dizlocarea umanului din om. Parfumul poetic se doreşte trăit cu toate percepţiile sufletului în numele frumosului.

În timpul cu percepții fragmentare, unde intertextul este impus să prezinte performanţa scriitorului de a ironiza, de a pune la îndoială orice valoare, de a fi în ipostaza unui plictisit (dacă nu are facebook-ul în faţă), poezia lui Tudor Palladi este un portal skape unde au parte să discute toţi autorii nominalizaţi. Nu este realizat după modul unei cărţi care îşi pune drept scop valorificarea maximelor tematice. Tema iubirii este axa fundamentală care păstrează unitară cartea, dar varietatea epocilor de unde-s selectate gândurile lustruiesc textul lui Tudor Palladi, oferă un sentiment de respect pentru predecesori şi relevă arta de a citi întru perceperea iubirii, iar selecţia este valoarea dintr-un baroc al lui Cervantes, unde lecturile explică lumea lăuntrică a omului intelectual. Idealul îi este propriu şi îşi găseşte părtaşi în toate sferele uitate, neglijate, negate.

Considerăm că este important să explicăm cum interacţionează fluidul patrimoniului universal cu textul autorului vizat. Pentru aceasta revin la structura *Unul în patru*: între titlul coperţii şi prima poezie avem figuri geografice, ce amintesc de coperţile lui Victor Teleucă, unde cuvintele erau scrise în forma titlului, cum ar fi *Piramida singurătăţii* şi textul poetic era înşirat ca nişte mergele pe forma de copt a piramidei. În clepsidra poetică cu o cruce a Apostolului Andrei citim cuvintele – Acrostihuri, Rondeluri, Segeuri, Steligrame. Tot volumul, cu excepţia câtorva poezii, ţine de această specie. Dificultatea, din punct de vedere tehnic, constă în faptul că acrostihul e unul şi acelaşi STELIANA GRAMA, rondelul are 13 rânduri şi numărul literelor din acrostih este exact cât necesită această specie de formă fixă, repetiţia este şi ea respectată cu o mică noutate se modifică cu locurile cuvintele din primul vers în ultimul (de exemplu:

BDD-V4601 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:27 UTC)

1.*Secundul nomograf al unei stări* – 13.*Ah! Secundul nomograf al unei stări...* din poezia *Secundul nomograf* p.94 sau 1.*Siajul navei ce-o petrece-n larg* – 13.*Al navei lung siaj ce-o duce-n larg...* p.92). Conform viziuni autorului această restricţie îl poate ghida spre perfecţiune de a pune toate cuvintele în faţa memoriei poetei care nu mai poate scrie pentru că fizic a murit, dar are forţă vitală de lumina prin numele destinului său. Segeuri evidenţiază majusculele similar cu segmentele pe care şi le pune omul prin datul de nume, respectiv un fatum. Steligrame în jocul acesta de sunete care evident că ne întoarce sau ne îndeamnă la acelaşi nume străbate şi o altă conotaţie *telegrame de la Steliana*. Cartea telegrafiază dialogul presupus dintre Tudor Palladi şi Steliana Grama. În literatură există o astfel de *corespondenţă* dintre lumea noastră şi lumea de apoi la B.P.Hasdeu în lucrarea „*Sic cogito*" unde se întrevede convingerea de a comunica cu fiica sa Iulia Hasdeu. De fapt cercetătoarea Elena Ţau a analizat tangenţe dintre aceste două autoare ce au scris cu mult har, au fost interesate de diferite domenii şi au murit în floarea vârstei. O confirmare de un dialog transcendental sunt pălăduirile „Dacă există-n lumea Ta vreo lume / De care taci sau nu doreşti să-mi spui" („În dincolo de ce nu poţi rosti").

Se cunoaşte că în prezent sunt texte scrise la patru mâini, aşa cum ai cânta o partitură complicată unde fizic un singur om nu poate să-şi resfire talentul. Sau se resimte un respiro pentru două persoane care îşi doresc să ţese poezia împreună în acelaşi timp. În volumul dat „mâna" poetei moarte rămâne o sincronizare de timp, asemenea picup-ului mecanizată cu muzică clasică din cutiile muzicale cu cheiţă, revenind printr-o descifrare artistică de către Tudor Palladi şi care construieşte din ele o compoziţie în patru mâini, după modelul lui L.Beethoven, J.Brahms sau W.A.Mozart. Pianul sau clavecinul este selecţia cititorului, dar uneori în elogierea Iubirii stelare se aude şi partitura în patru mâini pentru orgă al lui J.S.Bach.

O reflecţie a iubirii trecute în spaţiul mitului ca un dialog dintre diferite vârste este pe filiera romancieră dintre Mircea Eliade „Maitreyi"şi Maitreyi Devi „Dragostea nu moare". În acest dialog al iubirii la nivelul spiritual asemeni lui Dante şi Beatrice prin intermediul coerenţelor stelelor din poemul „Divina comedie", ce fiecare parte este punctată spre celest prin cuvântul stea/stele. Versurile lui Tudor Palladi amintesc de această dragoste ce are forţa de a înălţa:

În crugul Cerului ard stele
Întru a Viselor Credinţă
Să dau de-a umbrelor himere
Ce tac ascunse în Fiinţă.

Poezia „În crugul Cerului Iubirea" include metaforic note explicative aşa cum o face în *Prefaţa* marele scriitor italian în lucrarea sa ermetică care cuprinde un mozaic de simboluri asemeni frescelor din evul mediu care spun ceea ce se tace.

Pe parcursul călătoriei căruia Dante, în postura de personaj, are posibilitatea să cunoască notorietăţi. Similar şi Tudor Palladi în acest dialog, unde insistă cuvintele-cheie din volumul Stelianei Grama „Cetatea de scaun a Dragostei", sunt implicate întâlniri cu cei care au lăsat amprente în cultura universală. Dovezi în favoarea unei Steliane de Beatrice din viziunea dantescă o sesizăm în sonetul poetei *Cea mai frumoasă Dragoste din lume*:

Şi *Dragostea* pe care-o aşteptai –
Cea mai frumoasă *Dragoste* din lume –
A căpătat contururi vii şi grai,
A căpătat fiinţă, chip şi nume?

BDD-V4601 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:27 UTC)

Desprinsă e din *Iad* sau e din *Rai*
Şi ştie că ţi-i hărăzită-anume,
Şi că-i cea mai frumoasă de pe lume,
Şi că de-o veşnicie-o aşteptai??

Majusculele numelor comune, care sunt prezente în aceste versuri, se păstrează şi în creaţia lui Tudor Palladi. Lexicul comunicării poetice dintre sonete şi rondeluri (Steliana Grama a scris şi rondeluri, totuşi în volumul selectat pentru dialogul virtual între spaţii presupunem că sunt preponderent sonetele poetei) denotă o percepţia eudaimonistă de a discuta similar ca la *Simpozionul* lui Platon despre frumuseţe, divinitate şi dragoste.

Din preceptul platonic dragostea are două origini: telurică şi celestă. O continuare este poemul *Nu poţi fi sedusă de modele...* titlul trece prin porticul balzacian: „Suferinţa este ucenicia marilor voinţe omeneşti". Suferinţa poetei a fost una fizică, una care a izolat-o de toţi, dar poate în acele momente în opoziţie cu fizicul a fost perceperea ei spirituală care a apropiat-o de toţi care o cunoşteau. Voinţa de supraomul lui Nietzsche a făcut să poată simţi înălţarea prin a depăşi interdicţia fizică prin poezie. Modelul de supraom al lui filosofului german mi se pare că se apropie cel mai mult de modul de a supravieţui în incertitudinile fizice apogeurile cunoaşterii intelectuale.

Poetul Tudor Palladi îi relevă unicitatea şi menirea divină de a arde luminând vieţile altora, celor ce vor deschide cartea şi vor citi dragostea de viaţă care se împleteşte ca un fir roşu la ambii autori:

Să nu Te laşi sedusă de modele
Tu-Ţi eşti modelul Tău de infinit

Versurile includ o atitudine – majusculile pronumelui personal denotă o conexiune cu divinizarea. Partea telurică se opune posibilităţilor intelectuale în a percepe cuvântul găsit printre pagini de carte. Rondelul consemnează simbolic sfârşitul prematur: „Numai atât lumina îşi voi cere / Armindenul când e desţelenit". Sărbătoarea de mai – arminden – valorifică „zenitul". Trecerea are loc lin după o constelaţie se schimbă şi trece în cealaltă parte a pământului.

În această ipostază titlul cărţii pare să fie răceala care dăinuie – este hotarul celor două lumi, dar care îşi găseşte rază prin cuget. Infinitul sunt aripile crescute din dragoste, din esenţe de cuvinte, din laboratorul creativ care nu seacă. Să exemplific prin iniţială **S** cuvintele se înşiră în poezie străpungând tăcerea: „Safirul", „Sandrobotticellian", „Sfârşitul", „*Sfumato*", „Secundul", „Sadică", „Steaua", „Securea", „Satirul", „Simbolică", „Semizei", „Salcia", „Scoruşul", „Similidiamantan", „Saporific", „Sonetul", „Soarele", „Soarta", „Săbier", „Sacrific", „Sitomania", „Salbele", „Singură", „Serafică" ş.a.m.d. Fiecare cuvânt conţine o supremaţie, este o figură care pune preţ, estimarea clipelor de a avea această posibilitate de a percepe glacialul tăcerii, dar concomitent şi perspectiva de a distinge infinitul prin semantica scoasă din prenume. Repetiţia sunetelor ne introduce într-un mister, selectarea cuvintelor nu este aleatorie, ea sincronizează cu fiinţa care din realitate prin ritualul cantat de rondel, prin pronunţare se destăinuie şi îşi certifică forţa creatoare de mit. Tudor Palladi preia practica antică de conexiune dintre nume şi funcţie. În acest sens Steliana devine lumina angelică ce îi destăinuie posibilităţile de atracţie a cuvintelor în raport cu sunetele. Iar structura rondelului îl obligă la rigurozitate şi acceptarea legilor jocului poeziei cu formă fixa.

Deşi s-ar părea că steligramele ar putea să fie un exerciţiu al raţiunii pure, cuvintele se înşiră asemeni faţetelor de cristal care cresc în grotă. Toţi ştiu teoretic cum cresc stalagmitele, dar forma de viitor nu poate să o ghicească nimeni. Aşa şi cuvintele din poezia lui Tudor Palladi

BDD-V4601 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:27 UTC)

este minune care în jocul sicronizat de sunetele din acrostih, niciunul nu sună la fel. Rondelul dat determină cuvântul model la perspectiva de *Tu* drept o atitudine a clasicismului, tot ce ţine de sufletul poetei este răvăşit de a fi „de rang înalt" (vezi: *classicus* din latină). Concomitent eul liric ar putea să se distanţeze de acrostih şi să savureze Omul din epoca Renaşterii – infinitul în om vine din optica de a vedea fiinţa după chipul Divinităţii. Perspectiva dată deschide o poartă spre infinit şi cititorului de a încerca să găsească siguranţă şi în această certitudine să nu imite şablonul, dar să descopere infinitul din fiecare. Este o replică la plictisul unui secol superficial, care simplifică totul distrugând cuvinte pentru că se preferă abrevieri, negând limba română în favoarea unor anglicisme la modă, oportunitatea devine mai mult tehnica şi mai puţin cartea. Să aibă oare dreptate în eseul său Leu Butnaru că ultimul cititor de limbă română va trăi în societate unde toţi vor avea nevoie doar de cifre?

Şi acum să discutăm despre cifre şi figuri geometrice. „Unu în patru", cifra 13 este cea dominantă – 13 rânduri are rondelul, 13 litere are acrostihul. Poeziile lui Tudor Palladi, în ezoterismul lor, ne îndreaptă spre interpretarea cifrelor: „Încă din vechime, numerele, care nu servesc în aparenţă decât la socotit, au oferit o bază preferenţială elaborării simbolice. Ele exprimă nu numai cantităţi, dar şi idei şi forţe"[9].

Reveria iubirii încântă, ea sperie şi dăinuie, ea doare şi sfâşie, ea înalţă în toate momentele dramatice – ea oferă forţă. Esenţa acestei cărţi este de a destăinui iubirea, de a valorifica treptele pe care se poate urca un suflet iubind, viaţa este un dar pe care omul creator şi-l dăruie scriind, dar astfel accese şi la o varietate de lumi în care îşi găseşte forţe de a depăşi frica, angoasa şi între Eros şi Tanatos să dea prerogativa vieţii. Or, cuvântul are forţa mirifică de a ne auzi dorinţele nespuse, emoţiile tăinuite. Poeziile lui Tudor Palladi insistă asupra formei care să lumineze semnele literelor, astfel cuvintele formează verigi fonetice, legate de numerologie, călăuzitoare de misterii. Considerăm că aceste texte sunt ezoterice, care în diferite anturaje ar avea posibilitate să lumineze altfel. Interpretarea mea denotă pregătirea mea empirică în a pune în discuţie aceste texte, insist asupra cuvântului în discuţie, pentru că la o primă vedere s-ar putea reduce la un dialog dintre doi oameni, nu este chiar aşa. Cartea conţine o antologie ascunsă a celor mai frumoase citate despre iubire, selectate din lumea întreagă. Cartea are forţă de alumina pe cei ce iubesc la prezent şi relevă un raport neordinar şi parcă acceptat dintre emoţie şi raţiune. Poeţia denotă o revoltă faţă de raţionalul sec, umanul se ascunde în emoţie, dar sentimentul nu trebuie să nască angoase, sentimentul ţine de intuiţie, care cunoaşte legile cosmice, ce vin similar din ritmul respiraţiei sau a bătăii de inimă. Respectiv emoţia nu este un criteriu al dezordinii, este o artă de a asculta ce se înhibă, este arta de a comunica cu noi înşine în cele mai ascunse lumi pe care destinul ni le dezvăluie în anumite fragmente de viaţă.

BIBLIOGRAPHY

Alighieri, Dante. Divina comedie. Trad. G. Coșbuc. Chișinău: Cartier, 2016.
Bergson, Henri. *Eseu asupra datelor imediate ale conștiinței*. Iași: Institutul European, 1992..
Chevalier, Jeans; Gheerbrant, Alain. *Dicţionar de simboluri*. Vol. II. Bucureşti: Artemis, 1995..
Coavoux, Sophie. Le déveoppement de l'érotisme dans la poésie de Constantin Cavafy. Monpellier: Ed. Presses Universitaire de la Méditerranée, 2013.
Eliade, Mircea. Mefistofel și androginul. Trad. de A. Cuniță. București: Humanitas, 1995.

[9] Jean Chevalier, Alain Gheerbant. Dicţionar de simboluri. Vol. II. – Bucureşti: Artemis, 1995, p. 355.

BDD-V4601 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:27 UTC)

Palladi, Tudor. *Aisbergul inimii.* Iași: TipoMoldova, 2018.
Puha, Elena, Stratone, Nicolae. *Antropologie Filozofică*. Iași: Bucovina, 1995, p. 208.
Tabără, Cristian. Experiența mistică a luminii în religiile orientale și în creștinismul ortodox. București: Paideia, 2000.
Weber, Max. *Considerazioni intermedie. Il destino dell'Occidente. A cura di Alessandro Ferrara.* Armando Editore.

BDD-V4601 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:57:27 UTC)